

Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad
22ste jaargang 2002- nr 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Erevoorzitter

Veearts Robert Lievens

Voorzitter - Secretariaat

Willy De Loose
053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:

Edgard Huylebroek

Haaltert:

Geert Boelaert

Marc De Moyer

John Scheerlinck

Heldergem:

Roger De Troyer

William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17
9450 Haaltert. Open : eerste zondag van
de maand van 10 tot 12 uur

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 7,50

Steunend lid: € 12,00

Rek.nr. 439-5083061-63

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

willydeloose@skynet.be

Website:

<http://come.to/heemkring>

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten. Teksten mogen overgeno-
men worden mits bronvermelding.

HK Haaltert is lid van het Verbond van
Kringen voor Heemkunde Oost-Vlaanderen.

Redactioneel

Vrijdag 19 mei werd er weer lustig 'gekwest op zen Oiltjerts'!

In een goed gevuld Jeugdheem, begaven ruim 60 deelnemers (waaronder een sterke delegatie van Kerksken) zich op het dialectische pad en toetsten op een ludieke wijze hun kennis van 'onze moedertaal' en van het vroegere Oiltjert.

Alles 'liep op wilkes' en 't aveseerde gelèk boeëne knoeëpen' mede dank zij de high-tec installatie. Na de quiz wist iedereen dat er in niet alléén in Atom, maar ook in Oiltjert een 'Koekelberg' lag, waar 't Koebrigsken, de 'Krebbe' en 't Niestretjen gesitueerd waren en dat wij enkele decennia geleden onze dorst konden lessen bij 'Braars Tier', bij 'Selle Zjef' bij 'Kapel' en bij 'Tamboer'. En als toetje werd hen nog diets gemaakt dat 't dèrtinje vigger giejen mem eet.

Laureaten dialectquiz: Lieve Redant, Paul Fermon, Robert Welleman, Danny De Schrijver, Marc Lauwereys, Patrick Dierickx, Elke De Pauw, Hilde Muylaert, Elien Muylaert, Bernadette Troch.

Laureaten 'Ken uw dorp': Katleen Gosseye, Lieve Van den Driessche, Elien Muylaert, Sofie Cortvriendt, Herman Redant, Patrick Dierickx, Marijke Gosseye, Laura De Loose, Hilde Muylaert, Elke De Pauw.

Uiteindelijk kwamen 7 deelnemers (sters) met gelijke punten uit de bus: Patrick Dierickx, Katleen Gosseye, Lieve Van den Driessche, Bernadette Troch, Herman Redant, Marijke Gosseye en Elien Muylaert vóór Sofie Cortvriendt, Laura De Loose, Elke De Pauw, Hilde Muylaert, Herman Redant en Lieve Redant.

Het beloofde standbeeld van Omer (voor diegene die alles correct beantwoordde) kunnen wij helaas niet onthullen, misschien volgend jaar?

Namens het Davidsfonds en de Heemkundige Kring 'graalek nouëg bedankt om dagge meegedoën etj en wer open er ammel weer te zien 't nosjaar'.

Heemkundige Kring en Df.

CRIMINALITEIT IN HET LAND VAN AALST IN DE 18DE EEUW (4)

Seksuele Misdrijven

1.) Algemeen Overzicht

1. 1. Inleiding

Het aantal seksuele misdrijven neemt in elke tijdsspanne, zowel voor de stad Aalst als de kasselrij, slechts geringe percentages in, zodanig dat men bezwaarlijk van een trend of evolutie kan spreken. Veeleer krijgen we een indruk van de mate in dewelke het gerecht zich bezighield met de beteugeling van deze vergrijpen. Seksuele misdrijven vormen immers normaliter het grootste percentage van het zogenaamde "dark number" in de criminologie. Vergrijpen zoals verkrachting of pedofilie worden ook nu nog slechts in geringe mate bekend gemaakt aan het gerecht.

Ook hier moet rekening gehouden worden met de aard en de waarde van het bronnenmateriaal. De bevoegdheid van het Leenhof die zich in de periode 1700-1759 slechts beperkte tot de "ghedyde" personen, maakt dat deze misdrijven slechts sporadisch voorkwamen in de rollen van de kasselrijrechtbank. Het is pas vanaf 1760, als de gerechtelijke bevoegdheid wordt uitgebreid tot de inwoners van de plattelandsheerlijkheden, dat we iets te weten komen over misdrijven als bijvoorbeeld pedofilie en incest voor het Land van Aalst. Ook constateren we, zowel voor de stad als de kasselrij, dat regelmatig mensen vrijgelaten werden of een kleine straf kregen voor "(quade) faiten", waardoor we natuurlijk onmogelijk te weten kunnen komen om welke misdrijven het gaat. Dit is trouwens een bedenking die we bij elke categorie van vergrijpen voor ogen moeten houden.

Natuurlijk waren overtredingen van de kuisheids-en huwelijks wetten ook het domein van de officialiteiten, de kerkelijke rechtbanken. Maar ook voor dergelijke instellingen werden slechts weinig zaken aangespannen in de 18^e eeuw, laat staan dat er een bestraffing uit resulteerde. Dit blijkt uit het onderzoek van De Brouwer²⁹².

1. 2. Stad Aalst

De volgende verhoudingen doen zich voor:

Periode	Aantal	Percentage van totaal
1700-1709	2	3,1
1730-1735	1	6,2
1742-1747	3	15,0
1748-1753	5	16,1
1760-1765	2	10,0
1766-1771	1	5,2
1784-1789	2	14,2
Totaal	16	

Over het algemeen zijn het slechts kleine percentages die deze delicten innemen. De stijging voor de tijdsspanne 1748-1753 moet zeker gerelativeerd worden. Deze verhouding is niet slechts gededuceerd van een relatief klein aantal zaken (wat trouwens het geval is voor alle periodes voor de stad en het schependom van Aalst), maar komt ook op een ogenblik als er veel vagebonden berecht werden in de nasleep van de Oostenrijkse Successieoorlog. Deze groep maakte veel “kans” om ook berecht te worden voor concubinaat.

1. 3. Land van Aalst 1700-1759

Door de hierboven reeds vermelde aard van het bronnenmateriaal, vinden we voor deze periode in de archieven van het Leenhof niet veel seksuele vergrijpen. De volgende verhoudingen doen zich voor:

Periode	Aantal	Percentage van totaal
1710-1714	2	14,2
1720-1724	3	3,4
1750-1754	2	5,2
Totaal	7	

Het relatief grote percentage in de eerste periode is te verklaren door het kleine aantal gevallen voor die tijdsspanne. Er moet ook worden vermeld dat, behalve voor de periode 1720-1724, het steeds om concubinaat gaat. En zelfs in de periode 1720-1724 gaat het om de verkrachtingen die door één individu worden uitgevoerd²⁹³.

1. 4. Land van Aalst, 1760-1795

De bevoegdheidsuitbreiding van het Leenhof in deze periode maakt dat we nu ook info krijgen over meer verschillende soorten van seksuele delicten, zoals incest of pedofilie en bigamie. Desalniettemin nemen deze vergrijpen ook hier slechts kleine percentages in. De vervolging van vermogensdelicten en delicten tegen de lichamelijke integriteit nemen het leeuwendeel in van de aandacht van het Leenhof. Vooral in de periode 1784-1789 zorgt de berechting van de bende van Jan De Smet voor de aanwezigheid van een zeer klein aantal seksuele delicten. De volgende verhoudingen laten zich uittekenen:

Periode	Aantal	Percentage van totaal
1760-1765	9	6,6
1766-1771	5	5,6
1772-1777	4	2,8
1778-1783	5	3,1
1784-1789	4	1,8
1790-1795	5	3,2
Totaal	32	

²⁹³ S. A. A., L.v.A. nr. 13400, fol. 13-74.

2.) Soorten delicten

2. 1. Verkrachting

Verkrachting werd beschouwd als een zeer zwaar misdrijf²⁹⁴. Let wel, onder deze categorie hebben we geen verkrachtingen van meisjes onder de veertien bijgerekend, want dit hebben we bij de noemer "pedofilie en misbruik van kinderen" geplaatst (zie verder). Hoewel de (poging tot) verkrachting het gros van de seksuele misdrijven uitmaakt, valt toch ook hier het lage aantal op. Het is weliswaar een misdrijf dat ook nu maar relatief weinig wordt aangegeven, zoals Roets ook al aanhaalde ter verklaring, maar voor een deel ligt dit natuurlijk aan de aard van het bronnenmateriaal. Voor de periode 1700-1759 vinden we voor het Leenhof voornamelijk gevallen van concubinaat (bij de zwervende delinquenten) en één zwerver die zich verscheidene malen vergreep aan vrouwen. Deze situatie verandert natuurlijk bij de bevoegdheidsuitbreiding van het Leenhof voor de tijdsspanne 1760-1795. Waar in de Middeleeuwen het hulpgeroep en het indienen van een klacht binnen een bepaalde termijn belangrijk waren voor de gerechtelijke vervolging van dit vergriep, werden deze elementen vanaf de 16e eeuw minder van tel²⁹⁵. Wij konden, evenals Roets voor de situatie te Gent, niet uitmaken of de hulpkreten van de vrouw in de 18e eeuw nog steeds een noodzakelijke voorwaarde waren voor het indienen van een gegronde klacht. Het is wél zo dat ook voor onze regio er dikwijls benadrukt wordt dat het slachtoffer zich hevig verzette tegen het seksuele geweld²⁹⁶.

De afwezigheid van dit misdrijf in de stad en het schependom van Aalst is niet noodzakelijkerwijs een bewijs dat dit vergriep er niet plaatsvond. Zoals Van Hemelryck bevond voor de ammanie van Brussel, had een vrouw die in de stad kwam klagen over een verkrachting meer kans om met wantrouwen bekeken te worden dan een vrouw die over dezelfde baldadigheden aan haar adres kwam klagen op het platteland. Waarom hadden de buren in de stad immers geen hulpgeroep gehoord?

Zoals de vermelde auteur, vonden ook wij dat de (poging tot) verkrachting zich gewoonlijk op afgelegen plaatsen voltrok²⁹⁷. In zes van de acht gevallen die zeker op afgelegen plaatsen werden voltrokken, ging het om geïsoleerde vrouwen, veelal dienstmaagden, die het vee naar de wei dreven of op verlaten veldwegen aan het wandelen waren. Judocus de Clercq had een zestal weken voor zijn arrestatie in 1720 een vrouw achtervolgd en ingehaald op de "Vulleghem"-kouter tussen Ressegem en Herzele en haar tot "oneer" verzocht. Toen de dame in kwestie daar geen oren naar had, wierp hij haar neer, maar hij diende af te rekenen met zwaar verzet van harentwege²⁹⁸. Niet altijd was men zo snel om avances te maken. Gregorius de Meijer ging eerst met de dochter van de buren gerst halen. Toen ze, na een verfrissing in de herberg, doorwandelden, greep Gregorius het meisje vast, maar deze wist zich los te rukken. Hij liep achter haar aan en verontschuldigde zich voor zijn gedrag. Toen ze echter verdergingen, deed hij nogmaals een poging om haar te verkrachten en uitte de volgende bedreigingen: "*gij moet mij laeten uwe eere of gij moet sterven*", maar wederom kon ze zich uit zijn greep bevrijden²⁹⁹.

²⁹⁴ VAN HEMELRYCK F., *op.cit.*, p. 119.

²⁹⁵ BUNTINX J., Verkrachting en hulpgeroep in het Oud-Vlaamse recht, in *Handelingen van de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal-en Letterkunde en Geschiedenis*, 9 (1955), p. 21.

²⁹⁶ ROETS A. -M., *op.cit.*, pp. 21-22.

²⁹⁷ VAN HEMELRYCK F., *op.cit.*, pp. 150-151.

²⁹⁸ S. A. A., LVA. nr. 13400, fol. 13-74.

²⁹⁹ S. A. A., LVA. nr. 13918.

2. 2. Overspel

De bepalingen inzake overspel waren veel strenger voor de vrouw dan voor de man. Indien de vrouw immers met iemand anders dan haar man betrekkingen had, bezondigde ze zich aan overspel. De man kon slechts van overspel beschuldigd worden als hij met een gehuwde vrouw seksuele relaties had³⁰⁰. Dit verklaart waarom er voor de zeven gevallen van overspel die we vonden voor de stad en het schependom van Aalst er slechts in één geval een man beschuldigd werd (in totaal vonden we twaalf gevallen van overspel). Overigens tilde men in de stad Aalst blijkbaar zwaar aan dergelijke vergrijpen. De moeder van Joanna Catharina Geerts werd ook bestraft omdat ze haar dochter toeliet overspel te bedrijven. Het enige verschil in bestraffing was dat de moeder van Joanna geen vergiffenis diende te vragen aan God en de rechtbank, maar toch ook voor vijf jaar verbannen werd uit het Land van Aalst en Vlaanderen!³⁰¹ De sociale controle in de relatief kleine stad en omgeving van Aalst, waarover reeds eerder gesproken werd, kan hier eveneens van betekenis geweest zijn. Wie een scheve schaats reed inzake zedelijke normen, werd al snel het onderwerp van achterklap en geruchten. Of misschien was dit een voorbeeld dat het gerecht wenste te stellen voor wie enige betrokkenheid had bij moreel onverantwoord gedrag.

Overspel werd normaliter gestraft met het vragen om vergiffenis in het openbaar, zowel aan God als aan het gerecht. In Aalst diende men dikwijls een wit boetekleed te dragen, soms niet roeden bedekt, met een grote witte kaars in de handen die men diende te offeren in de Sint-Martinuskerk. Dergelijk vergrijp was immers zowel een strafrechtelijk te vervolgen daad als een zonde. Het ging ook gepaard met een verbanning, die kon variëren van drie tot vijftien jaar, naargelang de omstandigheden en eventuele bijkomende misdrijven.

2. 3. Incest

Hiervan vonden we negen gevallen. In vier ervan ging het om misbruik door een vader van zijn dochter. Frans De Vos had bij zijn mentaal gehandicapte dochter een kind verwekt. Het feit dat hij zijn huisraad en zijn vee verkocht had en naar het Land van Cadzand was getrokken om werk te zoeken, werd als een teken van schuld gezien, als het bewijs dat hij zich onttrok aan de veroordelingen van de mensen over zijn gedrag. Zelf beweerde hij echter dat zijn vele schulden en het feit dat zijn kinderen hem in de steek gelaten hadden hem tot de verkoop van zijn bezit gedwongen hadden³⁰². Ook vonden we enkele gevallen waar men als man en vrouw samenwoonde ondanks de aanwezigheid van bloedverwantschap. Anna Petronella Petrins, een weduwe, en Pieter Jan De Cock woonden al negen jaar samen te Bavegem. Anna was de tante van Pieter Jan (zijn moeder was de zuster van de overleden man van eerstgenoemde). Er werd al lang schande gesproken over dit samenwonen in het dorp, maar daar trokken de twee beklagden zich niet veel van aan. Anna ontkende zelfs bij haar ondervraging dat de pastoor haar al dikwijls berispt had hierover³⁰³.

³⁰⁰ VAN HEEMELRYCK F., *Misdadigers...*, p. 176.

³⁰¹ S. A. A., SA, nr. 1119, fol. 70.

³⁰² S. A. A., LvA, nr. 13977.

³⁰³ S. A. A., LvA, nr. 17145.

2. 4. Concubinaat

Ook hiervan vonden we negen gevallen. Zoals Roets voor Gent opmerkte, was het meestal een delict dat bij vagebonden voorkwam, maar het ware beter te stellen dat het meestal deze groep was, die hiervoor werd veroordeeld. Net zoals voor de Arteveldestad, kan men opmerken dat dit niet noodzakelijk impliceert dat concubinaat het meest verspreid was bij de zwervers. Door hun leefwijze alleen al waren ze meer blootgesteld aan gerechtelijke vervolgingen dan de sedentaire bevolking. Ook de houding van het gerecht, die al bij voorbaat aan deze groep een liederlijk leven toeschreef, dient voor ogen gehouden te worden³⁰⁴. Andries Jacobs en Anne-Marie Boddevijns werden, naast zwerven en een diefstal, ook berecht voor hun "*schandaleuse conversatien*"³⁰⁵. De uitzondering op deze "regel" vonden we bij Pieter Amandus Van De Putte en Caroline Henderickx, allebei uit Moortsele. Caroline had drie onwettige kinderen, want ze waren verwekt door Amandus, haar schoonvader. Terwijl Amandus vrijuit ging, moest Caroline vergiffenis vragen, stoppen met de relatie en werd ze verbannen uit Moortsele³⁰⁶.

2. 5. Pedofilie en verkrachting van minderjarigen

Van deze vorm van seksueel geweld vonden we vier gevallen, waarbij er dan drie gaan over verkrachting van minderjarigen. Waarschijnlijk zal de schroom om een dergelijk vergrijp aan te geven bij de gerechtelijke autoriteiten nog groter geweest zijn dan bij een gewone verkrachting. Petrus Augustinus De Coninck, die schoolmeester geweest was in Eeklo, Nederbrakel en Zottegem, werd in 1761 voor verscheidene zedendelicten, waaronder "cajoleren" met schoolkinderen, veroordeeld tot een verbanning voor vijftien jaar uit het Land van Aalst en Vlaanderen³⁰⁷. Filip Thomas zou verantwoordelijk geweest zijn voor de verkrachting van twee minderjarige meisjes in 1780. Als rondtrekkend schoenlapper vroeg hij hun, toen hij in Oudenaarde was, of ze hem de weg wensten te tonen naar Geraardsbergen, in ruil voor wat geld. Uiteindelijk kon hij hen zover krijgen dat ze hem volgden tot nabij een bos, dat op de weg naar deze stad lag. Hij sleurde hen met geweld in de begroeiing en verkrachtte één van hen onder bedreiging van een mes. Toen hij zich ook aan de andere wou vergrijpen, maakte die zoveel misbaar dat hij de andere nogmaals verkrachtte. Hiervan maakte het tweede meisje gebruik om al roepend het bos uit te lopen, op zoek naar hulp³⁰⁸.

2. 6. "Schandaleus leven"

Hiermee bedoelen we die zaken waarin men het niet al te nauw nam met de geldende moraal, met onwettige zwangerschap of een venerische ziekte tot gevolg. We vonden drie gevallen voor deze categorie. Albertina Rassehaert had drie kinderen van evenveel verschillende mannen. Ze werd betrapt toen ze haar laatstgeborene te vondeling legde. Ze diende zes weken in de gevangenis te blijven op water en brood³⁰⁹. Uit dit geval en de andere lijkt het dat men slechts zou overgaan tot het berechten van een dergelijke vorm van onzedelijkheid als er andere verzwarende omstandigheden kwamen bij kijken, zoals hier het te vondeling leggen, of ook openbare dronkenschap³¹⁰. Ook waren het alleen vrouwen die verantwoording hierover dienden af te leggen. Wederom blijkt dat een misstap op het vlak der zedelijkheid sneller een bestraffing tot gevolg had als men een vrouw was, zeker bij verzwarende omstandigheden.

³⁰⁴ ROETS A.-M., *op.cit.*, p. 23.

³⁰⁵ S. A. A., LVA, nr. 13398, fol. 49-56.

³⁰⁶ S. A. A., LVA, nr. 13732, fol. 1-11, en nr. 14098.

³⁰⁷ S. A. A., LVA, nr. 13402, fol. 197, en nr. 13782.

³⁰⁸ S. A. A., LVA, nr. 13969.

³⁰⁹ S. A. A., LVA, nr. 13732, fol. 50, en nr. 13930.

³¹⁰ Zie hiervoor de reeds vermelde Marie Verhel: S. A. A., SA, nr. 1119, fol. 101-2 en 104.

2. 7. Bigamie

De bigamist of “dubbelhuwer” beging een misdaad tegen zijn echtgenote en tegen de andere vrouw. Het vergrijp werd tevens opgevat als meened en als verstoring der openbare orde, gericht tegen de familie en de burgerlijke staat, en verder ook als een religieus delict wegens de opzettelijke en openlijke minachting van het huwelijkssacrament³¹¹. Hiervan vonden we twee gevallen, allebei mannen. Adriaan De Sonck kreeg hiervoor tien jaar Correctiehuis in 1783. In 1782 trad hij in het huwelijk in Dikkelvenne, maar was wél blijkbaar vergeten dat hij in 1780 al in het huwelijksbootje was gestapt in Sint-Lievens-Esse. Als zijn tweede echtgenote in november 1782 het bestaan van die andere vrouw ontdekte, wees ze Adriaan dan ook prompt de deur, ongeacht het feit dat ze zijn kind droeg. Hijzelf gaf als reden voor zijn handelwijze op dat hij meende dat zijn eerste vrouw gestorven was³¹².

2. 8. Aanranding van de eerbaarheid

Ook hiervan vonden we slechts twee gevallen. De paardeknecht Judocus Vinckhaut had in een beschonken toestand een dienstmeid betast onder haar rok, en dit tegen haar wil. Na aan God en het Aalsterse gerecht vergeving gevraagd te hebben, moest hij twee jaar als soldaat gaan dienen (het was dan 1706, dus de Spaanse Successieoorlog woedde volop)³¹³.

2. 9. Bordecluitbating

Hiervan werd het echtpaar Jacobus Vandermeersch en Jenna De Meijer verdacht in 1740³¹⁴. Dit geval is de enige zekere aanduiding die we hebben over het eventuele voorkomen van bordelen in Aalst. De sociale controle kan hier misschien verantwoordelijk geweest zijn voor de afwezigheid van dergelijke etablissementen, of anderszijds is dit een teken van de geringe aandacht van het gerecht voor dergelijke “huizen van ontucht”. Ook van prostitutie vonden we geen gevallen. De enige eventuele aanduiding over een (gewezen?) prostituee is van ene Petronella Pensionaris, die in 1732 moest voorkomen voor landlopen en diefstallen. In haar vonnis lezen we dat ze te Dendermonde al een geseling en een verbanning voor tien jaar uit het Land van Dendermonde had moeten ondergaan vanwege haar omgang met soldaten.³¹⁵

2. 10. Schaking

Volgens Vanhemelryck beschouwde men de wegvoering van een meisje of een vrouw, na verleiding, maar met haar instemming, ook als schaking. Het misdrijf werd beschouwd als een aanslag op de macht van de ouders, voogd of echtgenoot, die erdoor gekrenkt werden³¹⁶. Van dit vergrijp vonden we één geval. Jan Baptist De Clercq had de dochter van Pieter Pede zonder diens toestemming meegenomen naar zijn huis en haar zwanger gemaakt.³¹⁷

³¹¹ VAN HEMELRYCK F., *op.cit.*, p. 182.

³¹² S. A. A., LVA, fol. 80, en nr. 140-46.

³¹³ S. A. A., SA, nr. 1116, fol. 78.

³¹⁴ S. A. A., SA, nr. 1119, fol. 28.

³¹⁵ S. A. A., LVA, nr. 13401, fol. 158-175.

³¹⁶ VAN HEMELRYCK F., *op.cit.*, p. 174.

³¹⁷ S. A. A., LVA, nr. 13870.

2. 11. Wegleiden van kinderen

Ook hiervan vonden we één geval. De spinster Anne Marie Vollaert had twee jonge meisjes meegelokt zonder toestemming van de ouders. Zij dwong de kinderen om te bedelen "van plaetse tot plaetse". Dit leverde haar een verbanning voor tien jaar op uit het Land van Aalst in 1772³¹⁸.

3.) De Daders

3. 1. Geslachtsverhouding

Ook hier zijn de mannen in het overwicht, wat natuurlijk te begrijpen is door het aandeel van verkrachters, bigamisten en dergelijke. Het toch nog relatief grote aandeel van de vrouwen is dan weer te verklaren door de rol die ze spelen in vergrijpen als (voornamelijk) overspel en concubinaat. De volgende verhoudingen doen zich voor:

Geslacht	Aantal	Aandeel van totaal
Mannen	21	56,7
Vrouwen	16	43,2
Totaal	37	100

3. 2. Leeftijdsopbouw

Voor 51,5 % van de delinquenten konden we de leeftijd achterhalen. Een groot deel van de daders was al iets ouder (30 tot en met 44). Was dit een teken van mannelijke frustratie?

Leeftijdsklasse	Mannen	Vrouwen
15-19	1	-
20-24	2	2
25-29	1	2
30-34	3	1
35-39	2	-
40-44	3	1
60-64	1	-
Totaal	13	6

3. 3. Burgerlijke Stand

Voor 56,7 % van de daders was dit element met zekerheid te bepalen. Het overwicht van de gehuwden laat duidelijk zien dat men het niet al te nauw nam met de huwelijksrouw en men, al dan niet met geweld, niet vies was van een scheve schaats te rijden. Dit geldt natuurlijk ook voor de gehuwde vrouwen die overspel pleegden. Vanzelfsprekend moeten we hier wél rekening houden met het feit dat we voor een vrij grote minderheid in het ongewisse verkeren hieromtrent. De volgende verhoudingen doen zich hier voor:

Toestand	Aantal	Percentage
Gehuwd	11	52,3
Ongehuwd	8	38,1

³¹⁸ S. A. A., l.v.A., nr. 13732, fól. 26, en nr. 13879.

Weduwnaar/weduwe	2	9,5
Totaal	21	100

3. 4. Geletterdheid

Voor slechts 29,7 % van de delinquenten (11 personen) konden we dit element met zekerheid bepalen. De personen die voor seksuele delicten werden aangeklaagd voor de stad Aalst, werden meestal slechts met summiere gegevens vermeld in de registers, wat het geringe percentage verklaart van diegenen voor wie we de (on)geletterdheid konden bepalen.

Geletterd	6
Ongeletterd	5

3. 5. Beroepen

Voor 37,8 % van de delinquenten bij deze vergrijpen (dus exclusief de vagebonden die 21,6 % van het geheel uitmaken) was het mogelijk om het beroep na te gaan. Ook hier waren het voornamelijk de ongekwalificeerde arbeiders en arbeidsters die de wetten inzake zedelijkheid en huwelijksmoraal overtraden.

Beroepen	Aantallen
knecht	4
handwerker	3
timmerman	1
schoenlapper	1
schoolmeester	1

Vrouwen

spinster	4
----------	---

Vagebonden

Mannen	4
Vrouwen	4

3. 6. Autochtoon of allochtoon?

Voor 89,1 % van de delinquenten in deze groep was het mogelijk de afkomst met zekerheid te achterhalen. We zien dat vooral autochtonen zich bezondigen aan seksuele misdrijven. Gezien de aard van misdrijven zoals bijvoorbeeld overspel of incest hoeft dit niet te verwonderen. Het aandeel van allochtonen wordt vooral bepaald door vagebonden die zich inlaten met concubinaat.

(Land van) Aalst	25	75,7
Allochtonen	8	24,2
Totaal	33	100

Licentiaatsverhandeling Dries Mertens

(wordt vervolgd)

Herinneringen

Vlaggenfeest - Band der Kroosrijke Gezinnen op 17 juli 1949 in Meerbeke met een sterke delegatie uit Denderhoutem.

Mijn
de ...
de ...
de ...
de ...
de ...
de ...
de ...

Meerbeke's bond in feestgetij
 Zegt U dat U welkom zijt!
 Zet U neer
 En dankt den Heer.
 Eerst een brokje toorgerecht
 Is't niet veel, het smaakt niet slecht.
 En nu een bord tomstensop
 Vrienden, eet maar smakelijk op.
 Deze schotel met van 't rund
 Is U uit ter hart gegund.
 De bakker heeft ons ook bedacht
 En elk wat lekkers meegebracht.
 Als drank een lekker pântje bier
 Dat is zo wat de mode hier.
 Koffie komt nu voor ons moeders
 Maar we drieken mee els broeders
 Sla een kruis en dankt den Heer.
 Babbel, zing en rook ne keer!

+++++

(info Irène Redant)

Bijdrage tot de geschiedenis van de familie DE CLERCQ (Terjoden)

'Clerkes Hof' op de Dries is een begrip voor de ietwat oudere bewoners van Terjoden. De tot heden gekende geschiedenis ervan voert ons terug tot het einde van de 17de eeuw. Egidius De Clercq werd geboren te Sint-Antelinks in 1695. Hij huwde Joanna De Mey op 9 juli 1729 in Oosterzele. Zij kregen zes kinderen en boerden op het nu nog bestaande 'Hof te Ransbeek', een hoeve met strooien dak die hij pachtte voor 400 gulden per jaar van de Abdij van Nijvel.

Egidius stierf in 1770 en werd begraven onder het O.L.Vrouwaltaar in de kerk van St-Antelinks. Eén van zijn zonen, Geeraard °25 februari 1734 huwde Marie Angelina Van Doorslaere van Kwatrecht. Zij bleven op de hoeve en kregen 5 kinderen waaronder Franciscus Egidius De Clercq °1763 en gehuwd met Livina Buysse, het 13de kind uit een belangrijke Heldergermse familie (1). Door de oorlogsprikelen gedurende de Franse Revolutie werden de kerkelijke goederen verbeurd verklaard en werd de hoeve (eigendom van de abdij van Nijvel) verkocht. Franciscus De Clercq was kandidaat koper maar dit werd hem sterk afgeraden door de pastoor, het goed was namelijk vervloekt! Hij liet de koop voorbij gaan, en hoe ironisch ook, het Hof te Ransbeek werd aangekocht door een familie die drie priesters leverde!

Waarschijnlijk vestigde het jonge gezin zich op een andere hoeve in Sint-Antelinks en er kwamen 8 kinderen: Pieter Joannes, Jan Baptist, Charles Louis, Bernardus Franciscus, Joanna Victoria, Joanna Theresia, Joannes Constantinus en Judocus Franciscus ° 14-12-1808, 'pastor tot Middelbourg in Vlaenderen'. Egidius koopt in 1816 een hoeve op de Dries te Terjoden. Het goed was eigendom van de familie Van Gucht uit Aalst en van landbouwer Jacobus De Clercq uit Erembodegem 'actuelen gebruiker van het geheel'. De koop (4800fr) omvat 'eene hofstede met huysage, schueren, stallingen, boomen, haegen en voordere en depentiën gestaen en gelegen ter parochie van Erembodegem gehuchte Ter Juden, groot in grond circa acht en vijftig are honderd negen en tachtig roeden'. Een jaar later komt het gezin Egidius De Clercq naar Terjoden. In 1820 koopt Jan Baptist °

30-12-1792, de hoeve van zijn ouders. Hij huwde met Catharina De Pelsemaeker van Appelterre. Het paar bleef kinderloos en in 1834 gaat de hoeve naar zijn jongere broer Joannes Constantinus gehuwd met Melanie De Strooper. Joannes Constantinus was schepen van Erembodegem in 1846. Deze liet 5 kinderen na: Marie Therèse ° 7-6-1853, Rosalie ° 14-3-1855, Joanna Catharina ° 5-4-1857, Leo ° 18-3-1859 en Pius ° 20-4-1861. Deze laatste huwde Maria Valentina Van Santen en werd eigenaar van 'Clerkes hof'. Pius is één van de notabelen van het dorp die tegenover Burgemeester en Pastoor de belangen van het gehucht Terjoden verdedigde. Hij was lid van de Kerkraad, schepen van Erembodegem van 1904 tot 1912 en in WO I waarnemend burgemeester. Hij was tevens één van de belangrijke personaliteiten die ijverden voor de oprichting van het gemeentelijk onderwijs en voor de bouw van een parochiekerk op Terjoden. Pius overleed op 8 maart 1920.

In een afscheidsrede van hoofdonderwijzer De Vos lezen wij: 'Gesproken uit eene oude Vlaamsche familie, krachtig naar lichaam, maar nog sterker naar ziel

bleef hij trouw aan de zeden zijner vaderen en diende de Heer en zijn volk. Was hij het niet die vóór 22 jaren op Terjoden den grondsteen legde van zedelijke en verstandelijke welvaart door het bouwen eener gemeenteschool, de vrucht van zijn aanhoudend streven? Was hij het niet die vóór 15 jaren machtig bijdroeg tot de wettelijke erkenning der parochie Terjoden en zoo al te weinig gekende weldaden schonk aan de bevolking?'

Na zijn dood werd het landbouwbedrijf verder gezet door zijn zonen Jozef en Leo. Ze huwden op 28 september 1929 met twee zussen, Jozef met Amelie

Cooreman en Leo met Marie Helena Cooreman. Amelie en Maria Helena overleden vrij vlug en hadden geen kinderen, zodat de twee broers zonder hulp op het hof bleven. Op het einde van WO II werd het gebouw getroffen door enkele bommen. Een groot gedeelte van het historische gebouw werd verwoest, gelukkig waren er geen slachtoffers. Een paar foto's geven een beeld van de ravage.

Na de oorlog werd de hoeve heropgebouwd en er kwam een 18-jarig nichtje Iliane Van den Steen uit Vlekkem bij de broers inwonen. Het was een wel gekomen hulp. Zij huwde in 1962 met Gaston De Luyck en samen bouwden zij een woning vlak bij de hoeve. Jozef overleed in 1963 en de alleenstaande Leo nam zijn intrek bij het gezin De Luyck-Van den Steen, zij het met weinig enthousiasme. Leo stierf als laatste 'De Clercq' in 1973 (2). Het hof kwam door erfenis in het bezit van de familie De Luyck en werd verhuurd tot 1988. Sindsdien wordt het bewoond door ondergetekende, dochter van Gaston De Luyck.

Bernadette De Luyck

1. Over de familie Buyse verschenen reeds bijdragen in Mededelingen HK Haaltert.
2. Archief De Clercq bewaard door Bernadette De Luyck.

NIEUWTJES UIT HELDERGEM

Oprichting van de Broederschap van Sint Franciscus Xaverius

Op 6 februari 1902, tijdens het feest van de H.Amandus, patroonheilige van onze kerk, heeft Eerwaarde Pater Poppe, algemeen Directeur van de Broeders van Sint-Franciscus, met zeer groot succes een driedaagse gepredikt en de Broederschap opgericht van Xaverianen (Ook in de periode 1872-1875 bestond deze bond in Helderger). Na de gedurige aanbidding en het avondlof lieten 218 parochianen zich spontaan inschrijven als lid van deze vereniging. Een paar dagen later was het aantal leden aangegroeid tot 250 medebroeders.

••••

Het Broederschap naar Aaigem

Op 4 mei 1902 werd de troon voor het beeld van Sint-Franciscus ingezegend te Aaigem. Volgens pastoor Bonner is een schitterende schare van al onze confraters uit Helderger met groot enthousiasme naar Aaigem gegaan waar zij met Gods genade een daverend applaus kregen voor hun gezang. De pastoor heeft beloofd om die heilzame broederschap die nu opnieuw bloeit te Helderger te behouden.

••••

Vernieuwing van het orgel en doksaal

Begin maart 1902 hebben de broers Joris uit Ronse het zeer oude orgelmechanisme volledig vernieuwd. Het klavier dat zich achteraan bevond werd vooraan geplaatst. De koster en de zangers zullen nu plaats nemen langs de voorzijde van het doksaal. De pastoor heeft nu een beter zicht op hen en kan gemakkelijker de misbruiken tegengaan en optreden tegen wie dan ook, zelfs tegen hansworsten (dixit pastoor Bonner) wanneer ze tijdens de H.Mis plaats nemen op het zichtbare deel van het doksaal dat voorbehouden is

aan de koster en het koor. (hansworst: spotnaam voor poetsenbakker-iemand die zich zot aanstelt)

••••

Volksfeest

In alle steden en gemeenten werd in 1930 de honderdjarige onafhankelijkheid van België gevierd. Grote volksfeesten werden her en der georganiseerd. In de gemeenteraadszitting van 18 november 1930 werd een verslag opgemaakt over de voorbije feestelijkheden in ons dorp.

'Op zondag 27 juli was er om 9u een plechtige hoogmis met 'Te Deum' in de parochiekerk, bijgewoond door het gemeentebestuur, de oud-strijders, het onderwijzerskorps en schoolkinderen, voorzitters en bestuursleden van alle verenigingen. Na de misviering was er een receptie voor de oud-strijders en opgeëisten in het gemeentehuis. Na de plechtigheid ging iedereen naar de inhuldiging en wijding van de kapel met monument opgericht als hulde aan de slachtoffers van de oorlog 1914-18. Kinderen zongen vaderlandse liederen en aan alle huizen wapperde de driekleur. In de namiddag vanaf 3u waren er wielervedstrijden en volksspelen. De schone dag werd afgesloten met een prachtig vuurwerk. Nadien hebben er nog, op andere zondagen volksfeesten plaats gehad'. Deze brief werd bezorgd aan de Arrondissementscommissaris samen met 3 aanplakbrieven met het programma van de festiviteiten.

Bronnen: kerkarchief en gemeentelijk archief Helderger.

Roger De Troyer

HERLINKHOVE (Denderhoutem) in 1796

Een inleidende tekst betreffende het aantal inwoners vermeldt: 'Tabelle inhoudende de numbers, naemen, ouderdom, staet, ofte professie der inwoonders van de commune van Heerelinckhove, de plaetse van hunne domicilie ende het tijdstip van hunne woonste op de selve commune'. In alle gemeenten werd in 1796 een volkstelling gehouden. De fransen, bezetters sinds oktober 1775, hadden dit uitgevaardigd. Natuurlijk had dit met belastingen, oproeping voor het leger, enz. te maken.

Uiteraard is onze alfabetische schikking anders dan op de originele lijst. De namen van de gezinshoofden werden gealfabetiseerd. Alleen de leeftijd werd aangegeven. Blijkbaar beschikte men toen nog niet over alle juiste geboortedata. Alleen de personen vanaf 12 jaar werden volledig genoemd. Minder dan 12, werd geen aanduiding van geslacht en juiste leeftijd genoteerd, alleen het aantal. Van overledenen geen spoor. Alle leden van één gezin werden samen genoteerd, d.w.z. man, vrouw, kinderen boven 12j, aantal kleine kinderen en naam en leeftijd van eventueel dienstpersoneel. Van 'domesticq' en meid werd alleen de leeftijd vermeld. Bij weduwen noteerde men alleen de naam van de overleden echtgenoot. Van inwijkelingen ontbreekt de plaats van herkomst. Waarschijnlijk kwamen deze personen meestal door huwelijk in Herlinkhove terecht. Alleen het aantal jaren verblijf in de gemeente noteerde men. Geen vermelding betekende dat het autochtonen betrof.

Bij de indeling volgens het beroep constateren wij dat het overgrote gedeelte 'lantsmannen' waren. Dit waren niet noodzakelijk landbouwers, wel dat de genoemden actief waren in de landbouw. Zo gingen velen als dagloner op een boerderij werken, naast een bedrijfje thuis. De pachter kwam op de tweede plaats, veelal welstellende boeren, met een eigen hoeve van het vierkant gesloten type met de mesthoop binnen op de koer. Het waren de financieel de sterksten. Daar is haast altijd dienstpersoneel. Een paar maal noteerden wij knechten bij lantsmannen, b.v. bij Callebaut, bij Haelterman en bij De Decker. Eén officier (nu de veldwachter) werd vermeld: Joannes Schotyman. Livinus

Grijseels en Jan Baptist Van Impe waren de kleermakers.

Over de juiste woonplaats van de bewoners zijn de gegevens schaars. Twee gezinnen (Keymeulen en Van der Niepen) werden in het gehucht 'Oultrei' aangegeven. De Graeve en De Neve huisden in Waelhove, nu Aspelare. Eén boerderij stond in het Nederhasselts Waelhove: Livinus De Meyer. Twee gezinnen bewoonden 'Clijn heerelinckhove': Brijs en Haemerijck.

Naar het aantal knechten en dienstmeiden aanwezig op het bedrijf te oordelen moet Gaspar Rollier één van de belangrijkste landbouwers geweest zijn. Op gevorderde leeftijd huwde hij de weduwe De Cooman-Leemans. Mogelijk was Gaspar een telg uit de familie Rollier die in Denderhoutem reeds lang de hoeve van 'Daerachter' pachtte. Ook Laurijs Brijs had huispersoneel. Familiegegevens laten ons toe hier wat meer te vertellen. Laurijs was schepen van Herlinckhove in 1796. Hij werd vermoedelijk hier ca. 1727 geboren en huwde 1748 Maria-Catharina Van Sinay. Eén dochter, Florentina huwde Frans Franceus van Nederhasselt, zijn zoon Bonifacius trouwde in 1795 in Denderhoutem Joanna Catharina Van Gijsegem, dochter van Pieter en Maria Anna Hendrickx. Waarschijnlijk is deze Bonifacius de bouwheer van de nu nog gedeeltelijke bestaande hoeve in Denderhoutem, hoek Dwars- en Kapelstraat.

Als burgemeester in 1796 noteerden wij De Cooman (in Herlinckhove gedomicilieerd?)

De gezinnen:

- Adriaens Adriaen 60j. lantsman, vr. Kiekens Anna-Maria, 52, één zoon en twee dochters (22 en 13j)
- Bael Marie, 24j pachteresse, dochter van Louis, zij woont er met twee broers (22 en 20) en nog een zuster van 16j en nog drie kinderen - 12j.
- Baeyens Adriaen 38j. lantsman, hij woont 5j. in Herlinckhove met zijn vrouw Schotyman Adriana, 32j en drie kinderen -12j.

- Beeckman Adriaen, 64j met zijn huysvrouw Eysselinck Anne Marie, 62j.
- Beeckman Joannes, 29j, lantsman, vrouw Souffriau Josine, nog 5 kinderen - 12j.
- Borlé Judocus, 36j, pachter. Zijn zus Barbara, 46j en één kind - 12j en de 'dienstmaerte' Petronella De Troyer, 25j.
- Brijs Laurijs, 69j., pachter. Woonde op 'Clijn Heerelinckhove', weduwnaar met 4 ongehuwde zonen (33, 31, 23 en 15j.) en 3 dochters van 28, 26 en 20j. Drie knechten Michiel De Backer, 60j, Joannes Van der Gucht 25j en Judocus Everaert 18j.
- Buyl Adriaen, 67j lantsman, weduwnaar, twee zonen van 40 en 25j. en een nichtje Joanna Scheerlinck - 12j.
- Buyl Charles 41j, lantsman, vrouw Cooreman Anna Maria 41j., zij is al 17 j. in Herlinckhove. Twee zonen 14 en 13j., één dochter van 15j. en nog vier kinderen - 12j.
- Buyl Pieter Joannes 29j. lantsman, vrouw Marissens Joanna 30j. en één kindje.
- Callebaut Antoon 27j. lantsman, pas 2 j. in Herlinckhove, vrouw Baeyens Livina 36j. ook 2 j. in Herlinckhove en één zoontje.
- Callebaut Jan 56j. lantsman, al 21 j. in Herlinckhove, vrouw Wottelyne Marie anna 56j., zij is hier al 11j. Drie zonen van 20, 18 en 14j. De knecht Cornelius De Pril 42j. is daar al van in 1790.
- Callebaut Pieter 70j., lantsman, vrouw Elisa De Coninck 70j., één zoon van 40j. en nog één zoon gehuwd 39j. met 4 kinderen - 12j.
- Cobbaert Adriaen 46j. lantsman, vrouw Guns Anna-Maria, één zoon van 13j.
- Cobbaert Jacobus 50j. lantsman, vrouw Kiekens Josina 43j., zij kwam in 1784 naar hier, 4 kinderen - 12j.
- De Bod Erasmus 64j. lantsman, kwam in 1766, zijn vrouw De Muyter Cornelia, 3 zonen van 28, 25 en 24j. één dochter van 30j. en één nichtje van 15j.
- De Decker Charles 47j., pachter, vrouw Walraevens Joanna Catharina 38j., twee dochters van 13 en 14j. en 5 kinderen - 12j. Drie knechten: Ludovicus Thibaut 19j., Joseph De Saedeleer 18j. en Joannes Timmerman 18j.
- De Decker Cornelius 76j. weduwnaar, twee zonen van 38 en 34j., twee dochters van 40 en 35j. en nog drie kinderen - 12j. Er is nog één: Petronella Van Snick 30j. (meid?)
- De Graeve Jacobus 42j. lantsman, vrouw Anne Marie Borreman 32, en nog haar broer Pieter Borreman, 28j.
- De Meyer Livinus 64j. pachter, vrouw : Catharina De Decker 60j. twee dochters 22 en 27j. en nog twee zonen 15 en 20j. Hoeve op Waelhove, kant Nederhasselt.
- De Neve Constant 38j. pachter, met zijn broer Pieter De Neve 45j. Nog één knecht Marcoen Verhoeven 36j (al 4 j. op de hoeve), nog twee meiden Victoria Cobbaert 27, al 3j. op de hoeve en Joanna De Saedeleer 16j. al 1 j. op de hoeve.
- De Pril Frans 43j. lantsman, woont er sinds 1782, vrouw: Marie Catharina Triest 39j. Er zijn vier kleine kinderen.
- De Roeck Constant 33j. lantsman, 8 jaar in Herlinckhove, vrouw: Marie Cambeen 36j, er is nog De Roeck Martinus 85j.
- De Ruyver Judocus 45j. lantsman, vrouw: Joanna Van der Gucht 32j. met 2 kleine kinderen.
- De Saedeleer Augustinus 45j. vrouw: De Cau Joanna 42j. en 1 zoon 13j., nog 5 kinderen - 12j.
- De Saedeleer Judocus 38j. lantsman, is er sinds 1775, vrouw: Judoca Muylaert 35j. en nog zes kinderen - 12j.
- De Schrijver Frans 62j. pachter, vrouw: Barbara Van den Eynde 40j., Frans kwam hier voor 14j. Twee

- kinderen - 12j. Er is nog een cosijn Frans Walckiers 44j. al 2j. De knecht Jan Van der Stockt 30j., al 4 j. en ook nog een meid Catharina Van Schelvergem 23j. al 1 j.
- De Smet Cornelius 74j. de wwe, sinds 1766, twee dochters 38 en 28j en twee zonen 30 en 26j.
  - De Smet Emanuel 58j. lantsman met zijn twee dochters 21 en 17j.
  - De Smet Michiel 70j. de wwe, lantsman en twee dochters 40 en 42j. en twee zonen 36 en 38j.
  - De Troyer Joannes 65j. lantsman, vrouw: Josina Brackmans 65j., zij kwam hier in 1764 aan, er is één dochter 27j. en twee zonen 19 en 22j.
  - De Troyer Lieven 58j. lantsman, vrouw: Joanna Van Laeren 59j., zij kwam hier in 1771, er zijn twee zonen 20 en 14j. en één dochter van 22j.
  - De Troyer Pieter 33j. lantsman, vrouw : Joanna Van der Richt 26j. en 5 kinderen - 12j. Het gezin kwam hier 3j. geleden aan.
  - D'Hont Petrus, de wwe, 63j. pachteresse, 3 zonen 31, 26 en 20j., één meid Adriana Muylaert 25j. en één knecht Ferdinand Hutsebaut 26j.
  - Eeman Carel 60j. lantsman, weduwnaar al 34j. één zoon 30j. en 5 dochters 32, 23, 21, 19 en 15j.
  - Everaert Adriaen 62j. pachter al 7 j. in Herlinchove, vrouw Adriana Adraens 50j.
  - Faut Joos 72j. pachter, vrouw Adrana De Backer 54j., drie zonen 38, 36 en 21j. en drie dochters 34, 21 en 17j.
  - Goessens Antoon 46j. lantsman, vrouw Theresia Vonck 45j., één dochter van 17j. en 2 kleine kinderen.
  - Grijseels Jan Baptist 56j. weduwnaar met twee zonen 26 en 14j. en twee dochters van 19 en 18j.
  - Grijseels Livinus 32j. kleermaker, vrouw De Kerf Joanna 33j. 1 kindje sinds 1788.
  - Haegeman Adraen 55j. weduwnaar, twee kinderen - 12j. Zijn 'swaegerinne' Petronella Vetsuypens 19j. sinds 1791, de knecht Pieter Joannes Drossaert 21j. is er sinds 1795.
  - Haelterman Joannes 59j. pachter, vrouw Livina Lemmens 49j., zij woont er al 32j. Zij hebben: 4 dochters van 27, 21, 19 en 13j. en 2 zonen van 25 en 15j. en 3 kinderen - 12j.
  - Hamerijck Pieter 53j. lantsman, vrouw: Guns Catharina 43j. zij kwam vóór 23j. vier dochters van 22, 20, 16 en 13j. en nog 2 kleine kinderen.
  - Huybrecht Adriaen 45j. weduwnaar, lantsman, één dochter - 12j.
  - Keymeulen Hendrik 43j. pachter, vrouw Joanna Raes 40j. , zij wonen in 't gehucht Oultre.
  - Lobijn Louis 43j. lantsman, vrouw Callebaut Catharina 43j., één zoon van 13j. en 3 kinderen - 12j.
  - Meert Cornelius 56j. lantsman, vrouw D'Haeseleer Joanna 58j., zij kwam hier in 1766. Ze hebben 5 dochters 26, 24, 20, 15 en 13j. en één zoon van 18j. en één kindje - 12j.
  - Meert Pieter 70j. alleenwonende lantsman
  - Meganck Geert 65j. lantsman met één broer van 56j. en één zuster van 50j. allen ongehuwd.
  - Merckx Nocolaes, de wwe, pachteresse, al 54j. hier, twee zonen 49 en 39j. en drie dochters 52, 44 en 38j. Twee knechten Jan Van der Elst en Egidius Coqueriau 28j. en een meid Judoca Van der Elst 28j.
  - Muylaert Pieter 46j. lantsman, vrouw Marie Anna Debout en één zoon van 20j.
  - Penne Antoon 41j. lantsman, hij huwde in 1790 Elisabeth Beeckman 30j. Er zijn drie kinderen - 12j. Brou Catharina is er ook 78j.
  - Raes Gillis 48j. lantsman, vrouw Maria Haegheman 50j. en 5 kinderen - 12j. Hij is al 18j. hier.

- Rollier Gaspar 63j. pachter, hij woont hier 10j. hij trouwde met wwe De Cooman, Josine Leemans. Er zijn vijf dochters 27, een tweeling van 25, 20 en 18j. Nog twee zonen van 24 en 17j. Er werken vijf knechten: Joannes De Vriendt 26j., Pieter Lauwaert 27j., Joannes Adraen De Troyer 29j., Jacobus Timmermans 20j. en Josephus Van Oudenhove 20j.
- Schandeval Joannes 39j. lantsman woont er één jaar met Haelterman Maria en twee kindjes.
- Scheerlinck Erasmus 44j. lantsman, vrouw: Joanna Buyl en 4 kindjes, hij kwam hier vóór 10j.
- Schotyman Joannes 35, officier, hij woont hier 1j. met Bernardine Van der Stockt.
- Schotyman Jozef, de wwe, lantsman, zij heeft 2 ongehuwde zonen van 28 en 25j.
- Schoupe Adriaen 60j. pachter, vrouw: Anne Marie Goessens 44j., één zoon van 15j., zijn broer Jozef 40j., één knecht Frans Ruybersvelt en één meid Theresia Lippens 30j.
- Schoupe Ferdinand 36j. weduwnaar, lantsman en één zoontje - 12j.
- Steppe Jan Baptist 54j. pachter, vrouw: Judoca Van geert 50j., drie zonen 28, 12 en - 12j., ook twee dochters 25 en 18j., schoonmoeder Maria Verhaegen 86j., drie knechten Jan Baptist Verhoeven 40j., Pieter Herremans 21j. en Constant Bombeeck 20j., ook één meid Marie Van den Eeckhout 20j. J-B Steppe is ook burgemeester geweest.
- Sterck Lieven 73j. lantsman, weduwnaar, woont met zijn dochter Catharina Sterck 38j.
- Van Assche Pieter 50j. lantsman, sinds 1787, vrouw: Theresia Van bever 36j. en 2 kindjes.
- Van Bellinghen Judocus 34j. sinds 1793, vrouw: Victoria Van Gijseghem 36j. en één kind - 12j.
- Van Bellinghen Michiel 34j. van 1791, vrouw: Joanna De Troyer 28j. en twee kindjes - 12j.
- Van Damme Lieven 43j. pachter van 1870, vrouw: Adriana De Pril 40j., één dochter van 17j. en vier kinderen - 12j.
- Van den Berghe Bernardina 30j., wwe?, twee kindjes - 12j.
- Van den Berghe Cornelius 52j. vrouw: Anna Appelmans, drie zonen 30,23 en 20j., één dochter 27j. Vermoedelijk komen wonen in 1766.
- Van den Berghe Hendrik Charles 74j. lantsman, vrouw: Barbara De Pril en één dochter van 14j.
- Van den Eynde Adriaen 25j. pachter met een meid Anna Maria De Coorde 24j.
- Van den Eynde Jan 50, pachter ongehuwd, bij hem wonen één nichte Maria Joanna Van den Eynde 17j. en één kozijn Joannes Van den Eynde 25j., één knecht Jan Van den Storme 26j. sinds 1795, één meid Marie De Leeuw 24j. en zij is er nog maar één jaar.
- Van den Hole Pieter 67j. lantsman, weduwnaar, twee zonen 20 en 18j. en één dochter van 30j.
- Van der Niepen Jan-Baptist 50j. kleermaker, vrouw: Joanna Van der Poorten 53j. met één dochter van 20j. en vier kinderen - 12j.
- Van der Niepen Jan-Baptist 28j. vrouw: Josina Beeckman 20j. en één kindje.
- Van der Niepen Joannes 45j. lantsman, vrouw: Barbara Meganck 42j., één dochter 13j. en drie kinderen - 12j. Dit gezin woont op 't gehuchte Oultre'.
- Van der Niepen Josephus 53j. vrouw: Josina Callebaut 56j. en één kindje.
- Van der Schueren Judocus 45j. pachter, weduwnaar, één dochter van 13j. en zeven kinderen - 12j.
- Van Impe Joannes 76j. lantsman, vrouw: Joanna meganck 74j. er woont ook een zoon vermoedelijk gehuwd, vrouw: Joanna Maria Souffreau 30j., zij hebben 4 kinderen - 12j.

- Van Muylem Joannas, de wwe, 76j. pachteresse, één zoon van 36j. en drie dochters van 40, 38 en 30j., ook twee knechten Jan Baptist De Schepper 36 en Nicolaes Lemage 33j.
- Verlinden Guilielmus 36j. lantsman, kwam vóór 10j. naar Herlinckhove, vrouw: Catharina De Pril 32j. er zijn vier kinderen - 12j.
- Vlasschaert Pieter 80j. lantsman, vrouw: Jacqueline Borreman 80j. en één zoon van 54j.
- Vonck Arnoldus 55j. lantsman, vrouw: Elisaneth De Cau 40j. en twee dochters 20 en 16j.
- Vonck Josephus 46j. lantsman, vrouw: Marie Louise Tuybens 45j. en drie kleine kinderen.

Edgard Huylebroek

Bron: RA Gent, Schelvedepartement nr. 2671/10

LIDMAATSCHAP NOG NIET VERNIEUWD? DOE HET VANDAAG !

Gewoon lidmaatschap : € 7,50

Steunend lid vanaf € 12

Dank voor jullie sympathie !

AARDBEVING - Heldergergem 1938

Thuis bij mijn ouders. Gewoontegetrouw was het na de noen, koffiedrinken met familie en soms burens. Zus, plaatste de koffiemolen tussen de knieën en maalde met de hand de bruine koffiebonen. Goot het bakje leeg in de koffiekann, een flinke schep chicorei er boven op, kokend water eroverheen en de heerlijke koffiegear vulde de keuken. Wij genoten van een deugddoende 'zjat kaffee' en een snede peperkoek. Plots begon de vloer te trillen en alles wat niet vast lag kwam in beweging. Je begrijpt niet wat er gebeurt! We zaten, stijf van schrik, als vast gekluisterd op onze stoel. Ik keek naar de muur die langzaam overhelde, zodat er een kleine ruimte ontstond tussen de muur en grootvaders foto, die verticaal wiebelend aan de haak bleef hangen. Alle voorwerpen op de schouw schoven langzaam naar de rand toe en vielen kletterend op de 'Leuvense stoof'. Toen volgde een geweldige plof. De schouw-

pijp op het dak brak en tuimelde met veel gedruis op de pannen. Met verstomming geslagen ondergingen wij dit alles. Tot opeens de aarde weer in haar voegen schoot en alles weer stil werd, precies of er niets was gebeurd. Grootvader in zijn glazen lijst, hing weer strak en onbeweeglijk tegen de wand en keek met zijn ietwat grimmige en raadselachtige glimlach, onverschillig de kamer in.

Wij begrepen niet wat ons overkomen was tot wij met ontzetting beseften dat wij een aardbeving overleefd hadden. Er volgden nog drie kleinere naschokken, zonder verdere schade en dat was geruststellend. Al bij al bleef de schade beperkt, het had erger gekund. Wij zijn er met de schrik, het opruimen en de herstellingen vanaf gekomen.

Bertha De Winne - De Bodt

Verkiezingen in 1921 te Kerkxken

Tussen oude familierommel kan men soms merkwaardige documenten ontdekken. Formulieren i.v.m. verkiezingen lijken op het eerste zicht weinig interessant tenware er niet enkele opmerkelijke vaststellingen aan vast te knopen zijn.

Een ontvangstbewijs voor Scheerlinck Petrus werd te Monceau sur Sambres ontvangen op 14.11.1921 en teruggestuurd naar Kerkxken op 16.11.1921. Daarmee lijkt alles in orde, behalve dat het formulier-tje ondertekend is met : Scherleekse Peer. Was Peer een grapjas of deed de vreemde omgeving waar hij verbleef zijn naam ook een vreemde vorm aannemen?

Zoals gebruikelijk verstuurd de bevoegde instanties de oproepingsbrieven aan alle kiesgerechtigden van de gemeente.

"Verkiezingen voor de Wetgevende kamers van 20 november 1921 en voor den Provincieraad van 27 november 1921

Wij hebben de eer U te verzoeken, U, voorzien van dezen bijeenroepingsbrief, tussen 8 uren 's morgens en 1 uur 's namiddags, te begeven ten lokale waar de kiesafdeling vergadert waartoe gij behoort volgens de hiernevenstaande indeelingstabel en waarvan het nummer op den rand is aangeduid.

1ste Op Zondag 20 November 1921 ten einde over te gaan tot de verkiezing van vijf leden van de Kamers der Volksvertegenwoordigers in vervanging van de Heeren Borgignon Hendrik, Nichels Alfred, Van Opdenbosch Leopold, Van Schuylenbergh Petrus, Woeste Karel en van vier Senatoren in vervanging der Heeren Behaegel Jozef, De Blicck Jozef, de Sadeleer Lodewijk, De Wetter Lodewijk.

2de Op Zondag 27 November 1921 ten einde over te gaan tot de verkiezing van vier leden van den Provincieraad in vervanging der heeren Boukaert Jozef, De Beer herman, De Vuyst Jozef, Van der Haegen Odilon.

Gelief, Mijnheer, ontvangst te melden van dezen bijeenroepingsbrief, met nevens uwen naam, op de tabel welke de drager u zal voorleggen, uwe handtekening te stellen alsmede de datum waarop de bijeenroepingsbrief u besteld werd.

*Voor het College van Burgemeester en Schepenen
De Secretaris G.Meganck
De Burgemeester O.Heereman"*

Nogal wat kiesbrieven kwamen om diverse redenen niet ter bestemming. Enkele kregen naast de naam een vraagteken of de vermelding 'onbekend':

Van Londersele Bern., aardewerker, Terlicht,
° Haeltert 20-10-1888

De Pelsemaeker Alfons, werkman, Berg,
° Kerkxken 06-08-1900

Scheerlinck August, werkman, Boukent,
° Permant 17-11-1891

Scheerlinck Domien, werkman, Berg,
° Denderhoutem 11-09-1878

Scheerlinck Frans Xaveer, Berg, ° Haeltert 22-10-1854

Vier formulieren kregen de vermelding 'stemt te Haeltert'

De Cooman Petrus, werkman, Landlede,
° Kerkxken 26-11-1892

Baetens Arthur, fruitkoopman, Terlicht,
° Kerkxken 20-12-1897

Van der Schueren V., landbouwer, Hoek,
° Nederhasselt 16-02-1865

Boelaert Serafien, werkman, Hoek,
° Kerkxken 29-09-1894

Heel wat langer is de lijst met kiezers die in Frankrijk verbleven of woonden. Dit waren de seizoenarbeiders hoewel de periode van het jaar, einde van de maand november, er minder voor geschikt leek.

Eén kiezer was soldaat en stemde niet in Kerksken:

De Muylder Cyriel A., werkman, Boukent,
° Kerkxken 27-05-1899

Maar veel langer is de opsomming van namen waarvan het kiesformulier de aantekening 'Amerika' kreeg:

De Cooman Jozef, werkman, Landlede,
°Kerkxken 12-02-1899

Roelandt Gustaaf, landbouwer, Landlede,
° Kerkxken 16-05-1894

Van den Eynde F-X, werkman, Berg,
° Kerkxken 20-01-1892

De Meerleer Polydoor, landbouwer, Terlicht,
° Kerkxken 24-12-1890

De Rijck Alfons Cam., werkman, Landlede,
° Kerkxken 16-04-1890

Van Essche Domien, aardewerker, Terlicht,
° Kerkxken 26-07-1889

De Meerleer Henry, landbouwer, Terlicht,
° Kerkxken 04-11-1889

Van Keymolen Frans, werkman, Landlede,
° Kerkxken 20-10-1886

Van den Eynde Jan Baptist, wever, Berg,
° Kerkxken 16-07-1885

Van der Haegen Gustaaf, herbergier, Terlicht,
° Kerkxken 03-12-1883

De Zwaef Karel-Lod., werkman, Terlicht,
° Heldergergem 17-01-1883

De Spiegeleer Jan Baptist, werkman, Boukent,
° Aygem 13-04-1882

De Meerleer Albert, werkman, Terlicht,
° Kerkxken 08-11-1881

De Troyer Alfons, landbouwer, Driehoek,
° Aygem 15-02-1881

Meganck-Buyl J-B., werkman, Watervoor
° Heldergergem 24-12-1876

De Rijck Isidoor, wever, Landlede,
° Kerkxken 12-05-1877

Van Impe Frans, wever, Terlicht,
°Kerkxken 22-12-1872

Zomaar 17 namen van uitwijkelingen! Sommigen zullen waarschijnlijk met vrouw en kinderen naar Amerika vertrokken zijn, gezien de leeftijd: tussen 22 en 49 jaar. Deze lijst vermeldt enkel mannen omdat de vrouwen toen nog geen stemrecht hadden.

Na de 1ste wereldoorlog moeten de levensomstandigheden in Kerksken en ook daarbuiten, zeker niet rooskleurig geweest zijn als er zoveel inwoners van de gemeente de overtocht van de oceaan waagden.

Of een huidige Kerkskenaar nu nog een rijke 'nonkel-Amerika' in deze opsomming kan ontdekken, is weinig waarschijnlijk. De jongste emigrant zou nu reeds 102 jaar zijn.

Omer Van Cromphaut

Schenkingen Documentatiecentrum Wij danken:

- Mariette De Schrijver (Haaltert) : foto's
- Jozef Van Impe (Terjoden) : oorlogskranten
- Marleen Meuleman (Haaltert) : genealogie
- Gregorius De Lat(te)
- Mevrouw Muylaert (Aalst) : foto's, rouwbrieven en doodsprentjes
- John Scheerlinck - Haaltert - doodsprentjes
- Laura De Loose - Haaltert - communieprentjes

Wij danken in het bijzonder Hans Sonck (Denderhoutem) die de taak op zich neemt regelmatig het klassement van de ruilnummers te inventariseren.

Kerksken-Nalatenschap Dominicus Van den Brouck

Dominicus Van den Brouck zag het levenslicht te Kerksken op 15-06-1839 als eerste kind van 'weverburgemeester' (1864-1866) Benedictus Van den Brouck. Hij overleed vrij jong en ongehuwd (30j.) op 07-03-1869. Er waren vier erfgenamen, één broer en één zus uit het 1ste huwelijk en één halfbroer en één halfzus uit het 2de huwelijk van zijn vader Benedictus.

De notaris berichtte: "tot welkers nalatenschap de voorzeide Martin Henry Van den Brouck en Marie Justina Van den Brouck als broeder en zuster "van volen bed' voor drie vierde delen geroepen zijn en de voorzeide Renildus Van den Brouck en Gustaaf Van den Brouck zuster en broeder 'van halven bed' voor het overige een vierde deel."

Kinderen uit "het volle bed" erven dus het dubbele van de kinderen uit "het halve bed". Gebruiken de notarissen de dag van vandaag nog zo'n technische termen? Misschien kan de samenvatting van het huwelijkscontract tussen Benedictus en zijn tweede echtgenote opklaring brengen in deze toch wel eigenaardige vorm van verdeling.

Benedictus huwde een 1ste maal op 23-08-1838 met Lucia Roelandt ° Kerksken 06-02-1811 en er overleden op 02-07-1854. Er kwamen 7 kinderen waarvan twee in leven bij de verdeling (Henry 24j. en Justina 20j.). Op 25-06-1856 huwde hij een 2de maal met Virginia De Graeve ° Haaltert 22-11-1827 en overleden te Kerksken op 07-09-1887. Zij kregen nog 5 kinderen waarvan er nog twee in leven waren in 1869 (Renilde 12j. en Gustaaf 7j.).

De goederen die te verdelen waren bestonden uit:

1. behuisde stede en fabriek op Terlicht opp. 8 a 10 ca prijs 8000fr
2. lochting en boomgaard op Driehoek opp. 9 a 22 ca prijs 1102fr
3. land op Boekenveld opp. 23 a 6 ca prijs 2250fr

4. 1/3 van land op Meulenveld opp. 55 a 32 ca prijs 1508fr
  5. behuisde en bebouwde hofstede in Watervoor opp. 1 a 38 ca prijs 884,74fr
- Totale waarde eigendom
prijs 13.744,74fr

Martin Henry aanvaardde de kavels 1, 2 en 5 en betaalde de opleg aan zijn zus en aan zijn halfbroer en halfzus.

Ter informatie het huwelijkscontract van het 2de huwelijk van Benedictus Van den Brouck en Virginie De Graeve.

"Benedictus, fabrikant te Kerksken is de zoon van Joannes en Marie Van Impe en weduwnaar van Lucia Roelandt.

Virginie, landbouwster te Mere, is de meerderjarige ongehuwde dochter van Amandus en marie Redant, mulders te Herzele.

Zij zullen in het huwelijk treden onder gemeenschap van goederen zoals de wet voorschrijft behalve voor volgende bepalingen:

- *"de langstlevende zal over de gemeenschappelijk goederen, zowel roerende als onroerende, blijven beschikken maar zal op dat ogenblik een inventaris van de goederen laten opstellen."*
- *"den of de langstlevende zal ter scheiding van deze gemeensaemheid naar voor afneming van hij zijne of hare kleederen, lijnen en juweelen met het huwelijksbed en der zelve toebehoorten, den keur hebben alle de roerende goederen van de gemeensaemheid op prijsei te aenveerden welkers beloop de erven der beide partijen naer het overlijden des tochtenaers tusschen hem zullen verdeelen."*

- "de aanstaende echtgenoten verklaren de vorenstaen de stipulatiën met tevredentheid te aanveerden".

Gedaan te Borsbeke in aanwezigheid van getuigen Balduinus De Smet, schoolonderwijzer en Adolf Colpaert, gareelmaker, op 11 juni 1856.

Bovenstaand huwelijkscontract vermeldde geen bijzondere bepalingen die de kinderen uit het eerste huwelijk betroffen. Misschien kunnen specialisten terzake uitleggen waarom de 2 kinderen uit het 1ste huwelijk 3/4 van de goederen erfdien terwijl de kinderen uit het 2de huwelijk samen 1/4 toegewezen kregen.

Omer Van Cromphaut

Bijnamen in Heldergem (aanvulling)

Opnieuw bereikte ons een reactie over de reeks 'Bijnamen te Heldergem'. Vital Gaston Van der Biest schrijft ons over de bijnaam "Bertenze René", waar toch opnieuw een speciaal verhaal aan verbonden was. De naam Bertens blijkt afkomstig te zijn van de overgrootvader van Gaston, nl. Albert Van Liedekerke. Hij was gehuwd met Catharina De Coker. De kleindochter hiervan, Eliza Van Liedekerke (Bertens Liza), was gehuwd met René Van der Biest, geboren in Woubrechtgem, maar inwonend in het gezin Van Liedekerke. Vandaar "Bertenze René".

Zij hadden op hun beurt 5 kinderen, die ook allemaal Bertens werden genoemd. Dat deze familie een behoorlijk sterk ras is bewijzen volgende gegevens. Ze hadden 5 kinderen die in maart jongstleden nog allemaal in leven waren. Germaine 92j, Maria 90j, Gaston 87j, Albert 81 en Zoë 79j. Samen bedraagt zich 430j, dus een gemiddelde van 86j, een gegeven dat vrij uniek is in Heldergem.

Roger De Troyer
William Minnaert

Volkshumor om U tegen te zeggen

- 't Geloof is nog niet om zeep, zei Seppel en hij sloeg een kruis voor hij begon te borrelen.
- Nog een geluk dat mijn klederen niet nat zijn, zei de zwemmer en hij verdronk.
- Vlucht de gevaren zei Sus, en hij kroop onder 't bed toen zijn vrouw keef.
- Wat ik aan graan verlies zal ik aan spek winnen, zei de boer en hij joeg zijn varkens in 't koren.
- Alles moet rusten zei Polle, en hij legde 's avonds zijn horloge stil.

Wie bezorgt ons merkwaardige foto's voor publikatie in het tijdschrift ?

Wie heeft er interessante tekstbijdragen ?

Neem contact op met de redactie !

De Sint-Jozefkapel op het Bruulplein is volgend jaar aan haar eeuwfeest toe. In 1902 begon pastoor Pessemier zijn actie om samen met de buurtgemeenschap een mooie kapel te bouwen in de omgeving van de romantische walput. In 1903 was Haaltert een "monument" rijker.

Helaas, de "tand des tijds" laat zich zoals bij elk bouwwerk ook hier voelen. De kapel is dringend aan restauratie toe. De omwonenden van "den Briel" en iedereen die zich met het karige geschiedkundig patrimonium van onze gemeente verbonden voelt kunnen dit gebouw niet laten wegwijnen.

Een buurtcomité wil, samen met de Heemkundige Kring en het Gemeentebestuur (eigenaar van de kapel), dit bedehuisje opkalefateren en het in al zijn glorie van weleer herstellen. Op de naamdag van Sint-Jozef zal zij dan plechtig her-ingezegend worden. Naast de logistieke steun van het Gemeentebestuur en de bereidwilligheid van enkele vakmensen zal het

Buurtcomité uw geldelijke bijdrage in dank aanvaarden om deze restauratie met zorg te laten gebeuren.

Ter gelegenheid van de inhuldiging in 2003 verspreiden wij een brochure met de vermelding van de milde schenkers en zal een aandenken gemaakt door kunst schilder Gerard Van Impe aan hen overhandigd worden.

Uw bijdrage kan gestort worden op een rekening geopend door het buurtcomité "Vrienden van de Sint-Jozefskapel", nummer 979-9876057-07, zij kan ook afgegeven worden (al dan niet naamloos) bij de Hr. Deken en/of in het Rustoord Sint-Jozef of bij één van de leden van het buurtcomité.

Wij zijn zeker dat U dit initiatief zal steunen en hopen op een bijdrage van vele Haaltenaren.

De jongensschool op 'bedevaart' naar de kapel (1939)

Hoedensymfonie

en brief van alle Hoedersymfonieën

Enkele (Haalterse ?) vriendinnen op hun paasbest.

Zittend (v.l.n.r.) : eerste rij : H l ne De Ryck (echtgenote Cyriel Bael) Stationsstraat en Mathilde De Ryck (echtgenote René De Schrijver) Houtmarkt

(verzameling Marie-Louise Bael)

Kan iemand dit gezin identificeren ?

(verzameling Marie-Louise Bael)